

Genel Kurul

Dağıtım: Sınırlı
30 Eylül 2025

Orijinal: İngilizce

İnsan Hakları Konseyi

Altmışınçı oturum

8 Eylül–8 Ekim 2025

Gündem maddesi 3

**Gelişme hakkı da dahil olmak üzere tüm insan hakları,
medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların
teşviki ve korunması**

**Belarus,* Bolivya (Çokuluslu Devlet), Çin, Mısır,* Etiyopya, İran (İslam Cumhuriyeti),*
Pakistan,* Singapur* ve Güney Afrika: karar taslağı**

60/... Eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşvik edilmesi ve korunması

İnsan Hakları Konseyi,

Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkeleri rehberliğinde,

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ni ve diğer tüm ilgili uluslararası insan hakları sözleşmelerini *hatırlatarak,*

Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı, 2005 Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi, Kalkınma Hakkı Bildirgesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Birleşmiş Milletler Köylülerin ve Kırsal Alanlarda Çalışan Diğer Kişilerin Hakları Bildirgesi'ni ve Genel Kurul'un himayesinde düzenlenen sürdürülebilir kalkınma konulu üst düzey siyasi forumun siyasi bildirisini de *hatırlayarak,*

2025 yılının Birleşmiş Milletler'in kuruluşunun sekseninci yıldönümü ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun kabulünün otuzuncu yıldönümü olduğunu *not ederek,*

Tüm insanların özgür ve eşit doğduklarını, onur ve haklar bakımından eşit olduklarını yeniden *teyit* ederek ve tüm insan haklarının insanın doğasında var olan onur ve değerden kaynaklandığını kabul ederek,

Tüm insan haklarının evrensel, bölünmez, birbiriyle ilişkili, birbirine bağlı ve birbirini pekiştirici olduğunu ve tüm insan haklarının adil ve eşit bir şekilde, aynı temelde ve aynı önemle ele alınması gerektiğini *yeniden teyit ederek,*

1 Nisan 2022 tarihli 49/19 sayılı kararını *hatırlatarak* ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından 6-8 Şubat 2023 tarihlerinde düzenlenen, koronavirüs hastalığı (COVID-19) pandemisinden kurtulma sürecinde eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşvik edilmesi ve korunmasına ilişkin üç günlük çalıştay memnuniyetle karşılayarak, ve 12 Ekim 2023 tarihli 54/22 sayılı kararını hatırlatarak, Eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşvik edilmesi ve korunmasına yönelik çalışmaların güçlendirilmesine ilişkin panel tartışmasını memnuniyetle karşılayarak,

* İnsan Hakları Konseyi üyesi olmayan devlet.

11 Eylül 2024 tarihinde, ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin panel tartışması hakkındaki raporunu⁽¹⁾ memnuniyetle karşılayarak,

İnsan Hakları Konseyi'nin 54/22 sayılı kararı uyarınca, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşviki ve korunmasında umut vaat eden uygulamaları ve bilgi birikimini pekiştirmek amacıyla teknik yardım ve kapasite geliştirmeye adanmış ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bilgi merkezi ve çevrimiçi platformunun, Yüksek Komiserlik Ofisi'nin ekonomik, sosyal ve kültürel haklar alanındaki kapasitesini artırmaya yönelik devam eden çabalarının önemli bir parçası olarak kurulmasını memnuniyetle *karşılayarak*,

Her türlü ayrımcılık yapılmaksızın ekonomik, sosyal ve kültürel hakların tam, eşit ve etkili bir şekilde kullanılması ve gerçekleştirilmesinin, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine, özellikle de ülkeler içindeki ve ülkeler arasındaki eşitsizliği azaltma ve kimsenin geride bırakılmamasını sağlama hedefine (Hedef 10) ulaşılmasına katkıda bulunduğunu kabul ederek,

Eşitsizliklerin ve ayrımcılığın, kalkınma hakkı da dahil olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılmasını ve gerçekleştirilmesini etkilediğini ve tüm insanların özgür ve eşit doğdukları ve eşit haklara sahip oldukları şeklindeki İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde yer alan ilkeyle bağdaşmadığını da kabul ederek,

2030 Gündemi'nin ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili çok çeşitli konuları kapsadığını ve kimseyi geride bırakmama taahhüdünü içerdiğini ve bunun uygulanmasının ekonomik, sosyal ve kültürel hakların daha da gerçekleştirilmesine katkıda bulunduğunu kabul ederek ve bu amaçla uluslararası, bölgesel ve ulusal girişimleri memnuniyetle karşılayarak,

Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar dahil olmak üzere tüm insan haklarının gerçekleştirilmesinde süregelen zorlukları ve özellikle küresel krizler ve kaynak kısıtlamaları bağlamında artan eşitsizlikleri *endişeyle not ederek*, Devletlerin insan hakları yükümlülüklerini ve bazı alanlarda, özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili alanlarda, cinsiyet eşitsizliği, sistematik ayrımcılık ve silahlı çatışmalardan etkilenen kişiler dahil olmak üzere savunmasız durumdaki kişilerin ihtiyaçları gibi eşitsizliklerin giderilmesinde ilerlemeyi etkileyebilecek gönüllü taahhütlerini ve yükümlülüklerini yerine getirmelerini,

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne taraf devletlerin, her türlü ayrımcılık yapılmaksızın, tüm uygun araçlarla, özellikle de yasal önlemlerin alınması yoluyla, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların tam olarak gerçekleştirilmesini aşamalı olarak sağlamak amacıyla, bireysel olarak ve uluslararası yardım ve işbirliği yoluyla, özellikle ekonomik ve teknik yardım ve işbirliği yoluyla, mevcut kaynaklarının azami düzeyinde adımlar atma yükümlülüklerini ve taahhütlerini *hatırlatarak*,

Yaygın aşırı yoksulluğun varlığının insan haklarının tam, eşit ve etkili bir şekilde kullanılmasını engellediğini, bunun acil olarak hafifletilmesi ve nihai olarak ortadan kaldırılmasının uluslararası toplum için yüksek bir öncelik olmaya devam etmesi gerektiğini ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 1'in gerçekleştirilmesine yönelik çabaların, evsizlik sorununu ele almaya yönelik acil ve derhal alınacak önlemler de dahil olmak üzere, güçlendirilmesi gerektiğini yeniden teyit ederek,

Ulusal düzeyde tanımlanmış sosyal koruma tabanlarının oluşturulmasının, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılmasını kolaylaştırmanın temel yolu olduğunu ve sosyal koruma tabanlarının, temel gelir güvenliği, insana yakışır iş, eşit değerdeki iş için eşit ücret ve sağlık hizmetlerine ve temel hizmetlere evrensel erişimi teşvik ederek yoksulluğu ve cinsiyet eşitsizliği dahil eşitsizliği azaltma potansiyeline sahip olduğunu *kabul* ederek,

İnsan hakları eğitimi ve öğretiminin, herkesin hoşgörüsü ve başkalarının onuruna ve kültür ve din veya inanç çeşitliliğine saygı duymayı öğrendiği, böylece ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesini destekleyen kapsayıcı ve hoşgörülü toplumların teşvik edilmesine katkısını *da kabul ederek*,

Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar dahil olmak üzere tüm insan haklarına saygı gösterilmesini, korunmasını ve yerine getirilmesini sağlamak ve herkes için daha iyi bir gelecek inşa etmek amacıyla 2030 Gündemi'nin hedeflerini gerçekleştirmek için acil eylem gerektiğini hatırlatarak, özellikle aşağıdakilerin sağlanması gerektiğini

¹ A/HRC/60/46.

gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkelere, talepleri üzerine teknik yardım ve kapasite geliştirme sağlanması,

Uluslararası hukuka ve Şart'a aykırı tek taraflı ekonomik önlemlerin, özellikle geliştirmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal kalkınmanın tam olarak gerçekleştirilmesine olumsuz etkisinden *ciddi endişe* duyduğunu ifade ederek,

Tüm insan haklarına saygı gösterilmesi, korunması ve yerine getirilmesinden birincil olarak devletlerin sorumlu olduğunu ve ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesi için uluslararası işbirliği ve etkili bir çok taraflı sistemin, hükümetler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum ve akademi dahil olmak üzere tüm tarafların aktif katılımını gerektirdiğini kabul ederek,

Reformdan geçmiş bir uluslararası finansal mimarinin, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesini ve 2030 Gündemi ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve özellikle geliştirmekte olan ülkelerin küresel uluslararası ekonomik ve finansal kurumlarda karar alma süreçlerinde daha fazla temsil edilmesini ve sesini duyurmasını sağlayan 10.6 numaralı hedefin uygulanmasını destekleyerek, insanların haklarının ve hayati çıkarlarının ilerlemesine yardımcı olabileceğini vurgulayarak,

Ulusal insan hakları kurumları, ulusal uygulama, raporlama ve takip mekanizmaları ve sivil toplum da dahil olmak üzere ulusal paydaşların, eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesindeki önemli rolünü ve katkısını *vurgulayarak*,

Ekonomik, sosyal ve kültürel hakları teşvik etmek ve korumak ve eşitsizlikleri gidermek için uluslararası dayanışma ve yardımı harekete geçirmede, evrensel periyodik inceleme, İnsan Hakları Konseyi, Yüksek Komiserlik Ofisi ve ilgili antlaşma organları ve Konseyin özel prosedür görevlileri dahil olmak üzere uluslararası insan hakları mekanizmalarının, kendi görev alanlarına uygun olarak aktif katkılarını *takdir etmek*,

Yüksek Komiserlik Ofisi'nin, diğerlerinin yanı sıra, herkesin ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan etkin bir şekilde yararlanmasını teşvik etmek ve korumak ve ilgili devletin ve uygun hallerde bölgesel insan hakları örgütlerinin talebi üzerine, insan hakları alanındaki eylem ve programları desteklemek amacıyla danışmanlık hizmetleri ve teknik ve mali yardım sağlamakla görevli olduğunu hatırlatarak,

Yüksek Komiserlik Ofisi'nin, devletlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları teşvik etmesini ve korumasına destek olmak ve eşitsizlikler ve ayrımcılıkla mücadele etmek de dahil olmak üzere, ülke ve bölge düzeyinde ve merkezde faaliyetlerini yürütmek için kapasite ve kaynaklar açısından önemli ve giderek kötüleşen eksikliklerle karşı karşıya olduğu konusunda *ciddi endişe duyarak*,

Yüksek Komiserlik Ofisi'nin, saha ofisleri de dahil olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların etkin bir şekilde kullanılmasını teşvik etmek ve korumak ve eşitsizlikleri gidermek için kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için önemli kaynak açığını kapatmak üzere, normal bütçeden daha fazla mali ve insan kaynağına ihtiyaç duyduğunu kabul ederek,

İnsan Hakları Yüksek Komiserinin, tüm insan haklarının – medeni, siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal – evrensel, bölünmez, birbirine bağlı ve birbiriyle ilişkili olduğu ve ulusal ve bölgesel özelliklerin ve çeşitli tarihsel, kültürel ve dini geçmişlerin önemi göz önünde bulundurulmakla birlikte, siyasi, ekonomik ve kültürel sistemlerinden bağımsız olarak, tüm insan haklarını ve temel özgürlükleri teşvik etmek ve korumak devletlerin görevi olduğu kabulünü esas alacağını hatırlatarak,

1. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde öngörüldüğü gibi, devletler içinde ve devletler arasında eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel haklara saygı gösterilmesinin, bunların korunmasının ve yerine getirilmesinin önemini *vurgular*;

2. Devletlerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları yerine getirirken, her devletin ulusal mevzuatı ve uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uygun olarak, kamu sağlık sistemleri, eğitim,

sosyal koruma, insana yakışır iş, barınma, gıda, su ve sanitasyon sistemlerine yeterli yatırımlar yapmaları gerektiğini vurgular;

3. Devletlerin, marjinalleşmiş veya savunmasız durumdaki kişilerin bu haklardan tam, eşit ve etkili bir şekilde yararlanabilmeleri için kaynakları seferber etmek de dahil olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanılması ve gerçekleştirilmesine elverişli koşullar yaratmak için devam eden çabalarını artırmaları gerektiğini *vurgular*;

4. Her devletin, halkının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını teşvik etmekle birincil sorumluluğu olduğunu ve bu amaçla kalkınma araçlarını ve hedeflerini seçme hakkı ve sorumluluğu olduğunu *hatırlatır*;

5. Henüz Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ni imzalamamış, onaylamamış veya bu sözleşmeye taraf olmamış devletleri bunu yapmayı düşünmeye *teşvik eder* ve tüm devletleri ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili İnsan Hakları Konseyi kararlarını uygulamaya teşvik eder;

6. Özellikle çoklu ve ağırlaştırılmış ayrımcılık biçimleri bağlamında ayrımcılığın temel nedenlerinin belirlenmesi ve ayrımcılık ve eşitsizliklerle mücadele için gerekli önlemlerin, diğerlerinin yanı sıra yoksulluğun azaltılması, evsizliğin ortadan kaldırılması, insan hakları eğitimi ve sosyal koruma gibi önlemlerin alınmasını *teşvik eder*;

7. Küresel krizlerin ve kaynak kısıtlamalarının etkilerini orantısız bir şekilde taşıyan gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkeler ile marjinal ve savunmasız durumdaki kişileri desteklemek için uluslararası işbirliğinin artırılmasının, küresel çabaların birlik, dayanışma, çok taraflı işbirliği ve kimseyi geride bırakmama ilkesine dayandırılmasının sağlanması için hayati önem taşıdığını *vurgular*;

8. Uluslararası finans kuruluşlarını, özellikle gelişmekte olan ülkeleri desteklemeye devam etmeye ve bunu yaparken sosyal harcamalara öncelik verilmesini ve ülkelerin mali alanlarının genişletilmesini dikkate almaya ve aynı zamanda uluslararası yardım ve işbirliği açısından işbirliği içinde olmaya *teşvik eder*; bunların tümü ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesine katkıda bulunur;

9. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, İnsan Hakları Konseyi, Birleşmiş Milletler kalkınma sistemi, uluslararası finans kurumları, bölgesel kuruluşlar ve diğer paydaşları, uygun olduğu şekilde ve kendi görev alanları dahilinde, devletlerin, özellikle gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkelerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları daha iyi teşvik etmek ve korumak, eşitsizlikleri gidermek ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemini uygulamak için sorumluluklarını yerine getirmeleri için ihtiyaçlarını dikkate almaya teşvik eder;

10. Yüksek Komiserlik Ofisi'ni, görev tanımı doğrultusunda, İnsan Hakları Konseyi'nin ilgili karar ve kararlarını dikkate alarak, insan haklarına saygının teşvik edilmesi ve desteklenmesi konusunda uluslararası işbirliğinin sağlanmasına gereken önemi vererek, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar alanındaki çalışmalarını güçlendirmeye ve önceliklerini belirlemeye *çağırır*;

11. Yüksek Komiserlik Ofisi'nden, tüm ülkelere ekonomik, sosyal ve kültürel hakları teşvik etme ve koruma ve eşitsizlikleri giderme konusunda etkili bir şekilde yardımcı olmak amacıyla, teknik yardım ve pratik araçlar ve destek geliştirme dahil olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar alanında görev alanı dahilinde çalışmalarını güçlendirmesini talep eder;

12. Ayrıca, Yüksek Komiserlik Ofisi'nden, cinsiyet dengesi ve adil coğrafi temsil dikkate alınarak, merkezinin yeterli ve orantılı kadro ve kapasite ile donatılmasını ve bölgesel ofislerine, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar alanında görevini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için yeterli kaynak sağlanmasını sağlamaya devam etmesini *talep eder*;

13. Eşitsizliklerin giderilmesi bağlamında ekonomik, sosyal ve kültürel hakların teşvik edilmesi ve korunmasında kaydedilen ilerlemeler, karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar hakkında, cinsiyet dengesi ve adil coğrafi temsil ilkeleri gözetilerek, Yüksek Komiserlik Ofisi ve diğer uluslararası insan hakları mekanizmalarının bu alandaki ciddi ve giderek artan kaynak kısıtlamalarıyla mücadele ederken yürüttüğü çalışmalar da dahil olmak üzere, bir panel tartışması düzenlemeye karar verir.

Üçüncü İnsan Hakları Konseyi Oturumu'nda, cinsiyet dengesi ve eşit coğrafi temsil ilkeleri gözetilerek, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların geliştirilmesi ve korunmasında kaydedilen ilerlemeler, karşılaşılan zorluklar ve fırsatlar konusunda bir panel tartışması düzenlemeye ve devletleri, ilgili Bir sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili paydaşları, başarıları, zorlukları ve en iyi uygulamaları paylaşmaya ve Yüksek Komiserliğin, görevine uygun olarak, devletlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları saygı gösterme, teşvik etme ve yerine getirme çabalarına en iyi şekilde katkıda bulunabileceği yolları belirlemeye davet eder;

14. Genel Sekreterden panel tartışması için hizmet ve olanaklar için gerekli tüm kaynakları sağlamasını *talep eder*;

15. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserinden, İnsan Hakları Konseyi'nin altmış altıncı oturumunda, görevine uygun olarak ve tüm insanlar için sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde ekonomik, sosyal ve kültürel hakları teşvik etme ve koruma yeteneği üzerindeki finansman ve likidite kısıtlamalarının etkisine ilişkin bir rapor sunmasını ve bunu etkileşimli bir diyalog izlemesini talep eder;

16. *Ayrıca*, Yüksek Komiser'den, umut vaat eden uygulamaları pekiştirmek ve ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bilgi merkezi aracılığıyla teknik destek ve kapasite geliştirme sağlamak amacıyla, hukuk sistemlerinin, kültürel bağlamların ve yaklaşımların çeşitliliğini dikkate alarak, yasal, politik ve diğer önlemleri belirlemek üzere ekonomik, sosyal ve kültürel haklarla ilgili araştırma ve analiz çalışmalarını güçlendirmesini ve genişletmesini talep eder;

17. Bu konuyu gündeminde tutmaya ve mevcut kararın uygulanması için ilave önlemler almayı değerlendirmeye karar verir.